

Eerste bladzijde:

MET DE GLIMLACH
Leven met Elisabeth van de Drie-eenheid

'Een mens met Jezus verenigd
is een levende glimlach
die Hem uitstraalt en doorgeeft.'

Elisabeth van de Drie-eenheid, B 116/L 252, dec. 1905

INHOUDSOPGAVE

Lieve Lezer

Verantwoording bij de vertaling

Afkortingen

Lijst van haar correspondenten in dit boek

Wie was Elisabeth van de Drie-eenheid?

Hoofdstuk 1. Over slachtoffers en prooien...

Een God met geeuwhonger?

Hoofdstuk 2. 'Heel mijn binnenste wordt week in Mij'

Klein worden om te kunnen baren en geboren te worden

Hoofdstuk 3. 'Ik werp mij in zijn armen als een kind'

Moederliefde van vlees en bloed

Angst voor afwijzing versus geloof in de liefde

Hoofdstuk 4. 'Zijn mateloze liefde is de horizon van mijn leven!'

Even stilstaan... Magdalena of Judas?

'Je geloof heeft je gered!'

Hoofdstuk 5. 'Ik breng er weinig van terecht, maar Hij vergeeft zo graag.'

Sterven aan jezelf?

Kwel jezelf niet!

Een Lofzang op zijn barmhartigheid

Hoofdstuk 6. 'En nu wil ik Hem beminnen!'

De Regel: liefde bewijzen

Ook als alles in je kookt

Blijvers gevraagd

En als er scheurtjes ontstaan...

Hoofdstuk 7: 'Ik wil Hem een leven erbij geven'

Bloemlezing

Poging tot een vertaling van het gebed van Elisabeth: *O Trinité que j'adore...*

Bibliografie

Lieve lezer,

In februari 2013 kwam ik, zoals wel vaker tijdens de chronische ziekte waar ik al jaren aan lijd, terecht in een zware ziektefase. Ze werd ingezet door een wervelfractuur met pijn en immobiliteit. Het ging van kwaad naar erger. Ik was tot niets meer in staat. Alleen slapen kon de malaise, de misselijkheid, de pijn verzachten. Ik gaf me eraan over omdat ik geen keuze had. Vechten hielp niet meer. De innerlijke kracht die me tot dan toe had rechtgehouden leek het loodje te moeten leggen tegenover mijn lichaam. Ik verlangde naar het einde.

Wekenlang probeerde ik thuis de aanval te overwinnen. Het lukte me niet. Ik werd een wrak: een langere opname in het ziekenhuis drong zich op. De bijniere bleken niet meer voldoende cortisol en aldosteron te produceren door het lange gebruik van corticoïden - secundaire Addison. Door een eerste en een tweede verhoging van de medicatie kwam er een keerpunt. Het herstel zou nog weken, maanden duren - in de hoop dat er zich in de tussentijd geen nieuwe complicaties zouden voordoen. 'Je bent van porselein', zei de dokter. Maar niet geschikt om in een porseleinenkast op te bergen. Daar was mijn vechtlust na het keerpunt weer te groot voor!

Onverwacht opende het leven zich tijdens dat herstel op een heel nieuwe wijze. Ik kon weer kleine dingen doen en genoot ten volle - meer dan dat! Het kleinste voorval, de kleinste kans werd oorzaak van geluk, ook al leed ik nog veel. De drang om alles uit het leven te halen na zoveel weken immobiliteit was groot. De vreugde nam overhand toe. Ook al waren en zijn de beperkingen nog groot - er was een nieuw Pasen in mij aangebroken. Opgewekt, letterlijk en figuurlijk! Al zou 'Sta op en ga' misschien geen realiteit meer worden. Dieper dan van fysieke aard was de innerlijke heropleving - en die was te danken aan de voorspraak van Elisabeth van de Drie-eenheid. Tijdens mijn herstel verdiepte mijn gebedsleven zich dank zij haar geschriften. Voor de zoveelste keer las ik haar brieven. Ze hadden me altijd geraakt als op zich staande teksten, maar nu openden ze zich op een voor mij ongekende manier. Had het iets te maken met het feit dat ik in mijn ziektefase de symptomen van secundaire Addison had, de ziekte waar zij in primaire vorm aan stierf omdat er in die tijd geen medicatie voor bestond? Of aan haar liefde voor Caterina van Siëna? Voor Maria van Magdalena en Maria van Betanië, vrouwen die ook mij nauw aan het hart liggen? Nee, om eerlijk te zijn: het was eerder omgekeerd! Ik ergerde me blauw aan een bepaalde terminologie als ik haar brieven las. Er waren woorden die me uitdaagden omdat ik ze niet kon verenigen met de liefde, de overgrote liefde die ik telkens vond in haar geschriften.

Het hoogtepunt van de intensivering van mijn leven én van mijn leven met Elisabeth vond plaats in Lourdes - ook voor Elisabeth 'een hoekje van de hemel' - waar ik met mijn man Jan een midweek doorbracht als onderdeel van mijn herstel. Een van de gelukkigste weken van mijn leven. In dat genadeoord is dit boek ontstaan.

Hier en nu!

Leven met Elisabeth als vrouw, moeder en oma, midden in de wereld en verbonden met de Karmel: het is op de eerste plaats een leven met Christus, een leven van liefde. Zoek geen grote theorieën in dit boek en zeker niet de volledige spiritualiteit van Elisabeth. Er volgen hopelijk nog boekjes in deze reeks! Het gaat over een aspect van Elisabeths spiritualiteit in de eenvoud van het alledaagse leven en over de zoektocht van een kleine vrouw uit de 21ste eeuw die haar krachten voelt afnemen, maar meer en meer verlangt naar God en te rade gaat bij een zoveel jongere maar wijzere zus. Je mag je wel aan meer verwachten dan aan louter teksten of uiteenzettingen over Elisabeths gedachtengoed.

Dit boek geeft veel aanzetten tot meditatie over leven in het hier en nu. Want dat is Elisabeth: hier en nu!

Ik werd al getroffen door de manier waarop iemand als Franciscus van Sales of Caterina van Siëna de roeping van de leek ten volle waarden. Bij Elisabeth gaat het nog verder: het model van het huwelijk maakt een diepe indruk op haar: ze put uit de intieme liefde tussen man en vrouw de inspiratie om haar passionele relatie met Jezus te beleven. Merkwaardig! Het raakte me.

Ze is zoals iemand haar noemt 'een heilige van de innerlijkheid', maar ze roept ons op om heel concreet lief te hebben in het dagdagelijkse. Een glimlachende mystica!

Eenzijds is zij kind van haar tijd - dat merk je nu en dan aan de taal en het gedachtegoed. Op andere momenten heeft zij inzichten die bij ons zelfs na Vaticanum II nog niet zijn doorgedrongen. Zij is getuige van hoop, geloof en liefde: zeker kan zij ons, die leven in een wereld van oppervlakkigheid, materiële overdaad en onverschilligheid een nieuwe weg wijzen. Als je de middelmatigheid en banaliteit van het leven beu bent, laat haar dan je gids zijn om een innerlijk leven te ontdekken waard je hele dag, je hele leven anders door wordt gekleurd. Met de glimlach!

Verantwoording bij de vertaling

Ik ben geen 'kenner' van Elisabeth. Mijn eerste kennismaking met haar gebeurde door de twee boeken *Elisabeth verteld door haarzelf*, Carmelitana, Gent, 1980, en *Geschriften. Elisabeth van Dijon*, Carmelitana, Gent, 1979.

Er is verder het niet te evenaren werk van Koen De Meester die met zijn publicaties van *Elisabeth de la Trinité. Biographie*, Presse de la Renaissance, 2006 en *Œuvres Complètes*, Les Editions du Cerf, Paris, 1991, ongelooflijke bronnen van inspiratie heeft samengesteld. Ik heb dankbaar gebruik gemaakt van het werk dat hij verrichtte. Ook *Elke zondag is een paasmorgen. 52 dieptemeditaties*, Carmel-Edit, 2005 was een zegen voor mijn gebedsleven vanuit de spiritualiteit van Elisabeth.

Mijn verdere lectuur bestond uit veelal Franse uitgaven die je in de voetnoten en in de bibliografie achteraan in dit boek vindt.

De reeks boekjes die ik wil schrijven over Elisabeth staan op geen enkele manier in concurrentie met het vakkundig werk van Koen De Meester. Misschien kunnen ze de lezer wel aanzetten om zich verder te verdiepen in het leven van Elisabeth door het lezen van de *Œuvres Complètes*.

Na de citaten die ik gebruik, noteerde ik meestal de plaatsen waar je de tekst vindt in zowel de *Œuvres Complètes* als in de *Geschriften* (indien de tekst daarin werd opgenomen) voor wie het Frans niet machtig is maar toch de hele brief of tekst wil lezen.

Ik maakte vertalingen op basis van de Franse tekst in een meer hedendaags en vrijer Nederlands dat afwijkt van de teksten in *Geschriften*.

Enkele bemerkingen:

- In mijn vertaling, zowel in het boek als in de bloemlezing, nam ik de suggestie van Koen De Meester over om Elisabeths aanspreking van Jezus met 'Meester', hoe evangelisch en betekenisvol ook en helemaal in de lijn van haar liefde voor Maria Magdalena die Jezus op paasmorgen aansprak met 'Rabboeni', te vervangen door 'Heer'. 'Meester' ligt in onze taal zwaarder op de hand en roept een schoolsfeer op. Voor een uitgebreide verantwoording, zie *Elke zondag is een paasmorgen*, pag. 7.

- Wat ik wel vaak behouden heb zijn de 'O!'s van Elisabeth. Ze kunnen wat geëxalteerd overkomen, maar komen perfect overeen met haar temperament. Vaak volgt er een sterke emotie van verwondering, dankbaarheid, vreugde, ontdekking die door het gebruik van 'O!' sterker wordt benadrukt. Een karmelietes vertelde dat ze bij het bidden van het gebed *O Trinité que j'adore* een

hele tijd alleen maar bij de 'O!'s bleef bidden omdat daar zoveel van Elisabeths gevoelens en intenties in besloten liggen dat ze er voldoende aan had.¹

- Elisabeth spreekt in haar brieven de ene persoon in de beleefdheidsvorm aan, de andere in de je-vorm, onafhankelijk van de betrouwbaarheid van de relatie. Ik koos voor de je-vorm, behalve wanneer ze zich richt tot enkele geestelijken die zij met 'vous' aanspreekt, omdat dit meer overeenkomt met de etiquette van haar tijd. In haar aanspreking van God of Jezus is er een afwisseling tussen 'Vous' en 'Tu'. Ik koos consequent voor 'Jij' omdat ze dat voornaamwoord het meeste gebruikt en het haar vertrouwelijke omgang met Jezus beter weergeeft. Ook voor de vertaling van haar bekende gebed *O Trinité que j'adore*, wat misschien in eerste instantie bevreemdend zal overkomen.

- Voor de vertaling van haar Poëzie/Gebeden heb ik geen poging gedaan het rijm te behouden: het zou de tekst te veel geweld aandoen, terwijl de inhoud van het gedicht telt.

- Elisabeth had naar eigen zeggen 'een vreselijk handschrift' en maakte veel fouten: in tijden, spelling, het gebruik van leestekens... Elke vertaler kan niet anders dan hier en daar op zijn gevoel afgaan. In de *Œuvres Complètes* vind je een degelijke omschrijving van de problemen die dat geeft om de Franse tekst en dus ook de vertaling in elke andere taal juist weer te geven. Soms kiest men ervoor de ellenlange zinnen die ze schreef in korte zinnestukjes te verkappen (zoals in *Geschriften*). Ik koos voor de middenweg: om het vloeiende van haar gedachtegang te behouden, behield ik vaak (een gedeelte van) haar lange zinnen. Zo smaak je meer de vlotheid waarmee de woorden uit haar pen en uit haar hart vloeiden en wordt haar enthousiaste temperament bewaard. Want ze schrijft zoals de uitdrukking: 'Waar het hart van vol is...'

- Elisabeth gebruikt veel Schriftcitaten, de ene keer al vrijer dan de andere. Zelden vermeldt ze de verwijzing. Ik heb dat geregeld wel gedaan, maar niet altijd.

Moge de lezing van dit boek en de bloemlezing jou naar het voorbeeld van Elisabeth zo innig doen leven met God dat je met een glimlach de dag én de nacht kunt doorgaan en zijn liefde kunt uitstralen - want de wereld en de Kerk hebben de vreugde van het geloof broodnodig!

---

¹ Cf. Jean Rémy, *Prier 15 jours avec Elisabeth de la Trinité*, Nouvelle Cité, 2000, pag. 117.

LIJST VAN AFKORTINGEN

- C *Circulaire* van Moeder Marie-Germaine de Jésus. Ze schreef kort na de dood van Elisabeth 14 bladzijden.
- S *Souvenirs*, een uitgebreide biografie van 17 hoofdstukken, ook door Moeder Marie-Germaine. Ze was intussen geen priorin meer, maar economiste. De nieuwe priorin, Moeder Marie de St. Jean, die Elisabeth niet echt had gekend, vond dat ze te veel tijd besteedde aan het boek dat ze 'op haar knieën en in tranen' schreef. De *Souvenirs* waren klaar op 15 oktober 1908 en verschenen in 1909. Ze werden heruitgegeven door de Karmel van Flavignerot (Dijon) in 2008 onder de titel *Elisabeth de la Trinité, 1880-1906. Souvenirs*. Over de evolutie en de inhoud van C en S vind je een uitvoerige uitleg in de *Œuvres Complètes*, pag. 37 en volgende.

Geschriften van Elisabeth:

- CF Le Ciel dans la foi (De Hemel in het geloof)
GV La Grandeur de notre vocation (De Grootheid van onze roeping)
DR Dernière retraite (Laatste Retraite)
LTA Laisse-toi aimer (Laat je liefhebben)
L Lettres (Brieven)
B Brieven
J Journal (Dagboek)
NI Nôtes intimes (Intieme Notities/Gebeden)
P Poésies (Gedichten/Gebeden)

Werken over Elisabeth (zie ook de bibliografie):

- OEC Œuvres Complètes
BIO Biographie
ACD Actes du Colloque de Dijon
CON Concordance. Les mots d'Elisabeth de la Trinité
GE Geschriften
PR Prier 15 jours avec Elisabeth de la Trinité

Afkortingen die Elisabeth gebruikt:

J.M. + J.T. : Jezus - Maria + Jozef- Teresa

r.c.i. *Réligieuse Carmélite indigne* - onwaardige karmelietes, standaarduitdrukking na de professie.

CORRESPONDENTEN IN DIT BOEK

Voor deze informatie baseerde ik me op de inleiding in *Elisabeth van Dijon. Geschriften*. Verder op de inleiding van de *Œuvres Complètes* en op *Elisabeth de la Trinité. Biographie*, beide van de hand van Koen De Meester.

Naast de vele brieven aan haar moeder en haar zus Guite (Marguerite), gehuwd met George Chevignard, vind je in dit boek brieven aan:

- André Chevignard, haar schoonbroer, seminarist die tot priester werd gewijd in 1905. Na zijn bezoek aan Elisabeth in de Karmel volgt een diepe correspondentie.
- De familie Hallo: mevrouw Hallo, die Elisabeth haar 'tweede moeder' noemt: Marie-Louise Hallo, hartsvriendin vanaf haar kindertijd, ook uit een militaire familie. Marie-Louise verbrandde jammer genoeg veel brieven van Elisabeth omdat ze te intiem waren. Verder is er haar broer Charles Hallo, die de laatste brief van Elisabeth ontving. Marie-Louise treedt in in de congregatie van het Heilig Hart, maar moet het klooster verlaten om gezondheidsredenen. Elisabeth en Marie-Louise ontmoetten elkaar vaak in de ochtendmisiin de Karmel.
- De familie Sourdon, bestaande uit Gravin de Sourdon, weduwe en vriendin van mevrouw Catez, en haar twee dochters Marie-Louise en Françoise ('Framboise'), die zeven jaar jonger is dan Elisabeth en een redelijk moeilijk karakter heeft.
- De familie de Gemeaux, met dochter Germaine, ook een muzikante. Ze onderhouden een intense briefwisseling. Germaine wordt visitandine in Dijon, al verwachtte Elisabeth dat ze in de Karmel zou intreden.
- Voor haar intrede ontmoet ze in de Karmel vaak Marguerite Gollot die om gezondheidsredenen niet kan intreden in de Karmel. Ze zitten op dezelfde golflengte en schrijven elkaar heel intieme brieven, tot aan Elisabeths intrede. Daarna stopt de briefwisseling om een onbekende reden. Misschien deed het Marguerite te veel pijn dat haar de Karmel werd ontzegd?
- Yvonne de Rostang komt zijdelings ter sprake, een vriendin uit Dijon die naar Tarbes verhuist waar Elisabeth haar gaat bezoeken.
- Mathilde en Francine Rolland, nichten van mevrouw Catez, door Elisabeth 'tantes' genoemd.
- Priester, later kanunnik Angles, vriend van de familie Catez sinds 1886. Hij is haar vertrouwenspersoon vanaf haar kindertijd. Ze schrijft hem heel intense en vertrouwelijke brieven: aan hem kan ze alles kwijt.
Zijn broer Victor en diens moeder, mevrouw Angles, schoonzus van kanunnik Angles, die fysiek en moreel veel lijdt en via brieven door Elisabeth wordt ondersteund. Mevrouw Angles heeft een nichtje, Marie-Louise Maurel: er ontstaat een diepe vriendschap tussen haar en Elisabeth.
- Moeder Marie de Jésus, priorin van de Karmel van Dijon. Op de avond van haar communie brengt Elisabeth een bezoek aan de priorin en ontvangt van haar een tekst die een diepe indruk nalaat. Ze is ook priorin als Elisabeth intreedt, maar is afwezig omdat ze een stichting doet in Paray-le-Monial waar ze priorin zal worden. Daarom wordt Elisabeth onthaald door Moeder Germaine de Jésus, de onder-priorin.
- Zuster Odile, karmelietes van Paray-le-Monial. Deze bewaarde slechts de laatste brief van Elisabeth, de rest verbrandde ze tot haar grote spijt...
- Moeder Germaine de Jésus, die priorin wordt kort na de intrede van Elisabeth. Ze ontwikkelt een intieme band met Elisabeth en verzorgt haar tot op haar sterfbed. Ze is de 'biografe' van Elisabeth.

- Pater Vallée, prior van de Dominicanen van Dijon. Door zijn gedreven conferenties heeft hij een grote invloed op de jonge Elisabeth. Na haar intrede blijven ze contact houden. Hij was zeer geliefd in de Karmel.
- Henri Joseph Beubis was 24 jaar toen hij Elisabeth leerde kennen. Hij verliet het seminarie van Dijon om in 1902 naar China te vertrekken als medewerker van de Lazaristen. Wellicht bracht Moeder Germaine hem voor zijn vertrek in contact met Elisabeth.
- Antoinette de Bobet, gehuwd en moeder, een zielsvriendin van Elisabeth.
- Zuster Agnes de Jésus, medezuster en portierster van de Karmel van Dijon.
- Cécile Lignon, een elf jaar jongere jeugdvriendin van Elisabeth die ze leert kennen als ze met haar moeder en Guitte vakanties doorbrengt bij de familie Lignon in St.Hilaire. De mooie brief L 290 is aan haar gericht.

Wie was Elisabeth van de Drie-eenheid?

*Ook als je het leven van Elisabeth al kent,
is het zinvol deze korte biografie te lezen
omdat je daardoor 'Met de glimlach' beter zult begrijpen.*

Tot op vandaag wordt er als er een karmelietes overlijdt een soort van 'circulaire' rondgestuurd over de overledene om zo aan de andere kloosters iets mee te delen van de 'geur' (cf. Hooglied) of de indruk die deze religieuze verspreidde tijdens haar leven. De priorin van de Karmel van Dijon, Moeder Germaine, nam de tijd om ernstig werk te maken van de levensbeschrijving van Elisabeth. Naast de circulaire wijdde ze zich aan een boek van 17 hoofdstukken, *Souvenirs*, over de uitzonderlijke jonge religieuze, Elisabeth van de Drie-eenheid, die nauwelijks vijf jaar in haar klooster leefde. Ze gebruikte daarvoor getuigenissen van familie en vrienden, brieven en retraitenotities van Elisabeth zelf, en bovenal putte ze uit haar innige vriendschap met de jonge religieuze. Eigenlijk schreef ze een biografie zoals bijvoorbeeld Raymondo di Capua deed over Caterina van Siëna, omdat ze zo gegrepen was door de jonge Elisabeth die ze van heel nabij volgde, tot aan haar dood. Zoals elk van deze biografieën baden ook de *Souvenirs* in een sfeer van heiligheid. Je krijgt de indruk dat de kleine Elisabeth al vanaf haar zevende levensjaar een heilige in de dop was. Ze wordt *L'Epiphanie de la Trinité* genoemd. Gelukkig hebben we de notities en brieven van Elisabeth die zichzelf altijd doodeerlijk in haar armoede blijft zien en haar fouten in de ogen durft te kijken. Deze en andere informatie zoals de hoger vermelde werken van Koen De Meester laten ons toe om een redelijk uitgebalanceerd beeld te geven van het leven van Elisabeth.

1880. In het militaire kamp van Avord bij Bourges wonen kapitein Joseph Catez (47) en zijn vrouw Marie Rolland (33). In 1870 verloor deze laatste haar eerste verloofde in de oorlog. Ze leed er erg onder, overwoog een tijd om in het klooster te gaan, maar ontmoette toen Joseph, een zoon uit een groot en arm gezin met zeven kinderen. Marie begreep dat het huwelijk haar roeping was.

Op zondag 18 juli 1880 staat mevrouw Catez voor de zware bevalling van haar eerste kind. Diep gelovig als hij is, laat vader Catez een misopdragen voor de goede afloop. Het leven van de baby is immers in gevaar. Na zesendertig uren van vreselijke pijnen komt het meisje echter springlevend ter wereld. Elisabeth is haar naam, 'huis van God'. Niemand vermoedt dat deze kleine meid haar korte leven zal wijden aan het wórden van dit huis voor God. Dat haar geboorte op een zondag valt, ziet Elisabeth later als een symbool: ze moet de lof op Gods heerlijkheid zingen. Haar doopsel op 22 juli, feest van de heilige Maria Magdalena, bezorgt haar een voorliefde voor deze heilige. Moeder Catez is een gevoelige en liefhebbende vrouw met jansenistische dus strenge trekjes² volgens sommige getuigen.

Vader Catez wordt overgeplaatst en het gezin belandt ten slotte in het militaire kamp van Dijon, waar op 20 februari 1883 Marguerite (Guite) wordt geboren. Een lieve, zachte en rustige zus voor het eigenninnige opdongertje Sabeth. Diens opvliegend temperament, eigenninnigheid en koppigheid

---

² Kenmerkend voor de levenspraktijk van de jansenisten was o.a. hun ascetische wereldverwerping en hun pessimistische ethiek.

bezorgen haar moeder grijze haren. 'Het is een echte duvel. Ze kruipt overal rond en ik moet haar elke dag een schone broek aantrekken. Ze is een grote babbelkous! Ze heeft een ziedende blik'. Marie-Louise Hallo, haar zielsvriendin, ziet het eerder positief als 'een blik vol vuur'. Haar zus Guite spreekt later over Elisabeth als 'zeer levendig, driftig zelfs: aanvallen van toorn, echte woedeaanvallen: een woelwatertje.' Moeder Catez heeft gelukkig een eindeloos geduld en kan tederheid en vastberadenheid op een intelligente manier combineren. Als Sabeth een driftbui krijgt, is de ergste straf: zonder avondzoen naar bed.

Sabeth is zeven jaar, Guite vier, als eerst hun geliefde grootvader Rolland en acht maanden later hun papa Joseph onverwachts overlijden. Het ontbreken van een vaderfiguur tekent Elisabeth. Haar genegenheid richt zich helemaal op haar moeder - iets om in je achterhoofd te houden bij het lezen van dit boek, want het beïnvloedt haar godsbeeld dat erg moederlijk is.

De familie verhuist naar een bescheidener appartement dicht bij de Karmel van Dijon. Moeder Catez is sociaal en doortastend, maar ook erg gevoelig; ze werkt hard maar kan volop genieten. Ze maakt met haar dochters schitterende reizen en voedt hen op met een voor die tijd merkwaardige vrijheid en met aandacht voor het artistieke. Sabeth en Guite krijgen hun schoolse vorming door beperkt privéonderwijs, terwijl muziekonderricht hun dagen vult. Elisabeth heeft volgens haar lesgeefster, juffrouw Grémaux, een ijzeren wilskracht, maar die kan haar gebreken niet verhelen. Guite herinnert zich nog dat de woede van haar zus zo groot was dat men dreigde 'haar naar de *Bon Pasteur* te sturen (een verbeteringsgesticht in de buurt) en zelfs haar pakje al klaarmaakte!' De kleine Elisabeth ontwikkelt een bijzonder talent als pianiste. Ze maakt bij elk concert een diepe indruk door haar virtuositeit, maar ook door haar charmant voorkomen. Ze is een knap meisje! Moeder Catez zorgt ervoor dat Elisabeth bescheiden blijft onder al het applaus. Elisabeths auditief geheugen is fenomenaal: het zal haar later helpen om veel te onthouden van de conferenties die ze buiten en in de Karmel beluistert. Of speelt haar hart dat brandt van verlangen om elk woord over Jezus op te vangen een grotere rol in de volle aandacht voor wat men ook maar over Hem vertelt?

Wat gebeurt er intussen in het innerlijk van dit levenslustige maar moeilijke kind? Als iemand dat al zou verwachten: de biechten vóór haar communie verlossen haar niet van haar woedeaanvallen, haar sensitiviteit of haar hoogmoed, al beseft ze dat haar karakter zwaar weegt op anderen. Nee, uit liefde voor haar moeder, om háár plezier te doen en tegemoet te komen aan haar verlangen, wil Sabeth de scherpe kanten van haar temperament overwinnen. Ook weer een motief dat een belangrijke rol zal spelen in overdrachtelijke zin: in de manier waarop ze haar moederlijke God wil toebehoren en wil tegemoetkomen aan zijn verlangens.

Volgens een vriendin en een bevriend priester (kanunnik Angles) spreekt ze op zeven jaar al over haar roeping tot het religieuze leven: 'Ik herinner me nog mijn vreugde als ik eens met u mocht praten en u mijn groot geheim mocht toevertrouwen. Ik was maar een kind, en toch hebt u nooit aan Gods roep getwijfeld!' (L 111). Haar moeder wordt al bevangen door angst deze dochter te verliezen...

Negen jaar is ze, en ze bidt - ze laat zelfs haar pop Jeannette bidden! Niet alleen met formulegebeden, maar ingekeerd en met liefde voor Jezus. Haar moeder richt haar naar Jezus, zoals Elisabeth in L 178 schrijft: op de schoot van haar moeder raakt ze helemaal georiënteerd op Jezus. Het helpt haar om zichzelf min of meer, althans naar buiten toe, onder controle te krijgen. Elisabeth overwint de mindere kantjes van haar karakter. Haar woedeaanvallen beleeft en verwerkt ze innerlijk, maar ze blijft gelukkig haar levendige zelf, huppelend door de bossen, springend over de beekjes... Een haantje-de-voorste! Als haar nieuwe lerares haar opdraagt - ze is dan 14 - een opstel

over zichzelf te schrijven, lacht ze met haar grote voeten, beschrijft ze haar vurige zwarte ogen en zwarte wenkbrauwen, maar ook haar karakter: blij van aard, soms onbesuisd, met een goed hart, en koket, 'je moet dat een beetje zijn.' Over het algemeen kan ze zich intomen en draagt ze geen wrok. Ze vindt het zelf maar een vervelend opstel.

Haar eerste communie op 19 april 1891 is een intense ervaring. Tranen van ontroering vloeien uit haar ogen. Je kunt de spiritualiteit van Elisabeth niet begrijpen zonder haar grote liefde voor de eucharistie en voor de aanbidding. Het zou ons te ver brengen om er in dit boek over uit te wijden, maar in de brieven en in de bloemlezing zullen verschillende teksten aantonen wat voor een belangrijke rol deze twee spelen in haar leven.

Als ze uit de kerk komt, vertrouwt ze haar vriendin toe: 'Ik heb geen honger, Jezus heeft me gevoed.'³ Ook later zegt ze vaak na de communie: 'O, wat heeft Hij me goed gevoed!' We kunnen alleen maar gissen naar de volheid van die ervaring: volgens haar moeder en biechtvader heeft ze daarna geen driftbuien meer, ze wordt een toonbeeld van zachtheid, hoewel ze in haar binnenste nog vaak moet vechten tegen zichzelf, en niet zonder tranen. Ze wordt nog regelmatig overvallen door scrupules en angsten. Uit de dagboeknotities van haar jeugd en de brieven voor en na haar intrede in de Karmel, blijkt ze vooral een langdurig gevecht te voeren met haar innerlijke opvliedigheid, haar hoogmoed en egocentrisme. Als ze ergens aan wil 'sterven' is het daaraan. Ze beschrijft als adolescente wat er in haar gebeurt op zo'n 'mindere' dagen:

Ik kende vandaag de vreugde om mijn Jezus heel wat offertjes aan te bieden wat betreft mijn meest overheersende fout (*haar neiging om driftig te zijn*), maar wat hebben ze me veel gekost! Ik erken echt mijn zwakheid op dat vlak. Het lijkt wel of het bloed in mijn aders begint te koken en heel mijn wezen in opstand komt wanneer ik een onverdiende opmerking krijg! Maar Jezus was bij me. Ik hoorde zijn stem in het diepst van mijn hart. En toen was ik bereid om alles te verdragen uit liefde tot Hem! (J 30, januari 1899).

De zachtmoedigheid van haar biechtvader kan het ongeduld dat ze met zichzelf heeft ombuigen tot een vertrouwen in God waardoor ze meer vrede krijgt met zichzelf. Ook de angstvalligheid en gewetenswroeging bij alle pietluttige voorschriften van die tijd waarin de zonde van alle kanten dreigde en God niet echt als de Barmhartige werd benoemd, kan haar biechtvader tot rust brengen.

Elisabeth ziet de toren van de Karmel vanuit hun appartement, ze hoort het klokje luiden. Bij een bezoek aan de priorin ter gelegenheid van haar communie krijgt ze een prentje met de merkwaardige woorden:

Je gezegende naam verbergt een geheim
dat zich op deze grote dag voltrekt.
Kind, je hart is op aarde
Huis van God, van de God van Liefde.

Een boodschap die direct naar haar hart gaat: zij wil een huis, een klein Betanië worden waar Jezus kan verblijven, net zoals Maria van Betanië kon rusten aan de voeten van Jezus en naar Hem luisteren. Elisabeths besluit staat vast: ze wil intreden in de Karmel. Veertien jaar is ze. Mevrouw Catez verslikt zich in dit voornemen, en niet zomaar een beetje. Elisabeth geniet toch van alle vakanties, van muziek, uitstappen...: 'De society van Tarbes is reuze!' schrijft ze (L 14). Moeder verbiedt het haar tot ze negentien jaar is, en stelt de beslissing nog eens twee jaar uit. Sabeth zal dus pas intreden als ze eenentwintig is. Niet zonder moeite en tranen gehoorzaamt ze.

---

³ cf. ACD, pag. 26-27.152. Zie ook L 152, een brief aan eerwaarde Chevignard; en PR, pag. 77-82. '*Il me semble que rien ne dit plus l'amour qui est au cœur de Dieu que l'Eucharistie!*' (L165).

De weigering van haar moeder - ingegeven door het verdriet om afscheid te nemen van haar dochter en/of door de vraag of Elisabeth al rijp genoeg is? - is een zegen voor ons: Elisabeth zal haar verlangen om in een cel in de Karmel bij haar Jezus te wonen transformeren, enerzijds in een uitgesproken engagement voor de plaatselijke kerkgemeenschap, anderzijds in het vormen van een innerlijke cel, 'een kleine hemel in haar ziel', waar ze zich midden in de wereld altijd in kan terugtrekken.

Elisabeth is een charmante, smaakvol geklede tiener, veel gevraagd op feestjes. Ze straalt een onweerstaanbare levenskracht uit. Ze geniet van het heerlijke luxeleventje dat haar moeder haar biedt, met tennispartijtjes, dans- en muzieknamiddagen... terwijl ze in haar binnenste een heel ander leven verlangt. Het moet met momenten verscheurend zijn geweest. Vooral die ene keer dat er zich een valabele huwelijkskandidaat aanbiedt. Haar moeder en diens biechtvader beschouwen het als een 'proef op de som' of Elisabeth hierop zal ingaan, maar dat is verloren moeite: Elisabeths ja aan Jezus is al lang gegeven. Sommige jongens zien het vanzelf: 'Die, daar blijf je beter van af, die behoort aan een Ander.'

Iedereen bewondert haar pianospel, maar niemand vermoedt dat het raken van de toetsen van het klavier in haar hart een gebed vormt voor haar geliefde Christus. Aan Hem wil zij zich geven: Hij is haar passie. Haar verlangen van Hem te zijn is sterker dan eender wat. Nog geen twintig jaar is ze wanneer ze als jonge vrouw in een mondaine wereld schrijft:

Heer, ik wou dat mijn leven een voortdurend gebed zou zijn. Dat niets, echt niets mij van Jou zou verwijderen. Noch al mijn bezigheden, noch de kleine pleziertjes, noch het lijden. Ik zou helemaal in Jou willen verzinken. Ik wil alles doen onder jouw blik. Heer, neem mij, neem mij echt helemaal (...) Ach, gelukkig kan ik ook midden in de wereld helemaal aan Jou toebehoren, nietwaar? Ik ben helemaal van Jou. Neem mij, neem mijn wil, neem heel mijn wezen. Dat Elisabeth verdwijnt, dat alleen Jezus overblijft! (J, 27 januari 1900, nr. 156, de laatste notitie).

In een uiteenzetting van pater Vallée, prior van de dominicanen van Dijon, gaat de spiritualiteit van de Drie-eenheid voor haar open: het besef dat zij een tempel is van Gods Geest, dat God haar bewoont als Vader, Zoon en heilige Geest. Het is een openbaring. Er zijn zinnen van de pater die haar raken en die als een refrein in haar verdere leven zullen terugkeren:

Tegelijk met de heilige Geest is de hele Drie-eenheid scheppend in je aanwezig. Hun te grote liefde doet Hen in het meest verborgene van je ziel hun verblijf kiezen. In geloof en liefde verwachten ze er van jou aanbedding, lof en dank.

Zij besluit na het lange en redelijk dogmatische onderhoud van P. Vallée heel eenvoudig in een brief aan kanunnik Angles:

De aanwezigheid van God in mij is zo goed! Het is daar, helemaal in de diepte, in de hemel van mijn ziel, dat ik Hem graag ga opzoeken, want Hij verlaat me nooit (...) 'God in mij, ik in Hem': dat is mijn leven (...) Heb ik je al mijn toekomstige naam in de Karmel verklapt? 'Maria-Elisabeth van de Drie-eenheid'. Ik heb de indruk dat deze naam me tot iets speciaals roept. Hij is mooi, vind je niet? Ik hou veel van het mysterie van de heilige Drie-eenheid. Het is een afgrond waarin ik mij verlies. Nog één maand, lieve eerwaarde! Deze laatste periode is een ware doodstrijd. Arme mama, ach, bid voor haar! Ik geef alles in handen van de goede God. 'Denk aan mij, Ik denk aan jou,' zei Hij tot Caterina van Siëna. Overgave is zo goed, zeker als je weet aan wie je je overgeeft! (B 23/L 62, 14 juni 1901).

Op 2 augustus 1901 openen de deuren van de Karmel zich eindelijk voor haar. Een gelukkig maar ook zeer pijnlijk afscheid waarbij ze haar moeder en zus probeert te troosten.⁴ Tussen Elisabeth en de toekomstige priorin, moeder Germaine de Jésus, ontwikkelt zich van meet af aan en tot op de sterfdag van Elisabeth een diepe affiniteit.

Elisabeth kan haar geluk niet op: de Karmel is de plaats die God voor haar heeft bestemd om haar gelukkig te maken en om door haar vele brieven getuigenis af te leggen voor de buitenwereld over het ondoorgrondelijk mysterie van Gods liefde.

Wittebroodsweken. Als postulante voelt Elisabeth zich overladen met genaden. Ze kent een periode van een haast tastbare aanwezigheid van Jezus, van innerlijke vertroosting - het gebed is haar hemel. Het noviciaat daarentegen valt haar hard: tot nog toe ongekende angsten, bekeringen en gewetenswroeging overweldigen haar. Gelukkig, zou ik zeggen: het maakt van haar een zoveel menselijkere vrouw en gelovige, in onmacht, kleinheid, angst, twijfels - zelfs tot op de dag voor haar professie is ze uiterst verward. Ze spreekt er niet vaak over in haar brieven (op enkele uitzonderingen na waarvan we er enkele in de bloemlezing zullen opnemen), maar je kunt het tussen de lijnen door wel lezen, vooral wanneer ze beschrijft hoe zijzelf beproevingen tracht te doorleven. 'Ik houd mijn blik op de Gekruisigde' is steevast haar reactie, haar act van vertrouwen.⁵ In *Souvenirs* wordt deze periode beschreven als een ware donkere nacht zoals Johannes van het Kruis hem uitvoerig behandelt. Ze doorstaat hem, maar innerlijk is ze vermorzeld. Uit de getuigenissen in de *Souvenirs* kun je opmaken dat Elisabeth van geen enkele beproeving gespaard blijft, noch op menselijk, noch op fysiek of spiritueel vlak. Maar ze blijkt haar glimlach en haar uitstraling te behouden, zelfs door de tralies heen.

Op 11 januari 1903, dag van haar professie, keert de innerlijke rust terug. Ze heeft veel geleerd: zoek God (of jezelf) niet in gevoelens, vertroosting, schijnbare nabijheid, maar in *het naakte geloof in zijn liefde*. Natuurlijk wist ze dit al door de lectuur van Teresa van Jezus en Johannes van het Kruis, maar het aan den lijve ondervinden is toch nog wat anders... Die liefde van God wil zij beantwoorden door Hem te beminnen zonder ophouden. Je zou kunnen denken bij het lezen van sommige passages uit haar brieven dat zij zich opsluit in een cocon van intimiteit met Hem. Niets is minder waar: ze leeft intens mee met alles wat haar geliefden meemaken, ze draagt haar leven en lijden op voor hen, voor de wereld en voor de Kerk, 'druppel voor druppel' zoals ze op haar sterfbed zal zeggen - en dat is met de ziekte waar ze aan lijdt letterlijk te nemen... Ze leidt een verborgen leven, dat wel: alleen als je gelooft in de kracht van het gebed kun je begrijpen dat een contemplatief (slot)leven vruchtbaar is.

De brieven van Paulus, vooral die aan de Efeziërs, maken een bijzondere indruk op haar: ze ontdekt niet alleen het principe van de 'te grote liefde' van God voor zijn mensen, een kernbegrip in haar spiritualiteit zoals uit dit boek zal blijken, maar ook haar roeping om een loflied op zijn heerlijkheid te worden...

Op 21 november 1904, bij de hernieuwing van de geloften door alle geprofeste karmelietessen van Dijon, ontvangt ze de genade die haar zal inspireren tot het nauwelijks te overtreffen gebed, *O Drie-eenheid die ik aanbid* dat al langer in haar rijpte. Vierentwintig jaar is ze dan - onvoorstelbaar dat een jonge vrouw deze woorden haast in één ruk op papier krijgt als ze níét door de Geest zou gedreven zijn.

---

⁴ Zie hiervoor L 159 en L 188.

⁵ Uit liefde voor het kruis had Elisabeth aanvankelijk een voorkeur voor de naam Elisabeth van het Kruis, maar de priorin besliste er anders over. Voorzienigheid?

Niemand heeft opgemerkt dat ze sinds juni of juli 1903 de eerste symptomen van de in die tijd dodelijke ziekte van Addison vertoont.⁶ Haar uitputting wordt zo groot dat ze niet meer kan deelnemen aan het communiteitsleven, al doet ze er soms bovennatuurlijke inspanningen voor. Geregeld krijgt ze zo een zware crisis dat zijzelf en haar medezusters denken dat het einde is aangebroken. Maar Elisabeth vecht tegen de slepende ziekte die haar lichaam langzaam en pijnlijk doet aftakelen. Ze is niet bang voor de dood, integendeel. Haar lijden opent een nieuwe horizon voor haar. Het zal een inspanning vragen van de hedendaagse lezer om aan te voelen hoe Elisabeth haar lijden beleeft als een toenemende vereniging met Christus. Maar laten we niet vergeten dat zowel Elisabeth, de priorin en de gemeenschap, de dokter en de familie álles doen om haar lijden te verlichten en om te zorgen dat ze niet van honger omkomt. Hier en daar vind je in haar teksten restanten van de toenmalige spiritualiteit over God die ons alles, dus ook het lijden, overzendt; haar verlangen naar het lijden lijkt op dolorisme, maar de werkelijke boodschap van Elisabeth klinkt anders dan je bij een eerste lezing zou vermoeden. En als we eerlijk zijn: zelfs wij geven God nog vaak de schuld als het lijden ons treft, we zijn opstandig, vragen Hem 'waarom?'... Blijkbaar hebben mensen een 'Veroorzaker van pijn' buiten zichzelf nodig om de pijn zelf te kunnen dragen. De getuigen rond haar bed beklemtonen hoe weinig ze overigens met zichzelf bezig is, hoezeer haar blik gericht blijft op Hem, ook als ze helse pijnen lijdt. Heeft Jezus haar uiteindelijk verhoord - haar verlost van het egocentrisme waar ze zo onder leed?

Vanaf 30 oktober 1906 kan ze de ziekenkamer niet meer verlaten. Haar toestand verslechtert zienderogen. Haar medezusters staan rond haar bed. Ze vraagt vergeving en stamelt woorden van Teresa van Jezus en Johannes van het Kruis die iets laten voelen van de omvorming die in haar is gebeurd:

Alles gaat voorbij... Op de avond van het leven blijft alleen de liefde. Je moet alles doen uit liefde. Je moet onophoudelijk aan jezelf voorbij gaan.

Negen lange dagen van doodstrijd... De koorts verteert haar - evenzeer als het verlangen eindelijk bij haar grote Liefde te zijn.

Mocht ik me druppel voor druppel prijsgeven voor de Kerk. In het naakte geloof ga ik heen. Daar geef ik de voorkeur aan. Het doet me meer lijken op mijn Heer...

Het 'naakte geloof' en het 'lijken op haar Heer' doen vermoeden dat zij in die doodstrijd ook een ontzettende verlatenheid heeft gekend en met Jezus heeft geroepen: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?' Het is een tijd van pijnlijke eenzaamheid, maar ook van een enorme relationele activiteit. Ze schrijft 80 brieven en veel poëzie, ondanks afschuwelijke pijnen. Een zuster vraagt haar of ze veel pijn heeft. Haar gezicht vertrekt en met haar handen maakt ze een gebaar alsof men haar ingewanden uit haar lichaam trekt, maar na dat gebaar ligt op haar gezicht weer dezelfde sereniteit en glimlacht ze. Aan haar dokter zegt ze: 'Ik heb vannacht zo erg geleden dat ik de neiging voelde me door het raam te gooien; maar ik heb tegen mezelf gezegd dat dat niet de manier is waarop een karmelietes lijdt.' In oktober geeft ze aan Moeder Germaine toe dat ze nu mensen die zelfdoding plegen kan begrijpen, zo onverdraaglijk is haar lijden geworden. Maar ze stelt de priorin gerust: 'God is er en Hij behoedt mij daarvoor.' De liefde voor Jezus verteert haar - letterlijk en figuurlijk.⁷

---

⁶ De ziekte van Addison is een chronische bijniercortex-insufficiëntie met als belangrijke symptomen vermoeidheid, nausea en braken, gewichtsverlies, lage bloeddruk... met als gevolg een steeds verder vorderende lichamelijke aftakeling.

⁷ S, pag. 109.

Op 7 november spreekt ze haar laatste verstaanbare woorden, ontleend aan het evangelie van Johannes:

Ik ga naar het Licht, naar de Liefde, naar het Leven!

Haar lichaam is uitgemergeld, maar op haar gezicht straalt een glimlach als zij, dat kleine loflied op Gods heerlijkheid, op 9 november 1906 voor altijd de ogen sluit.

Op 25 november 1984 wordt Elisabeth zaligverklaard door paus Johannes-Paulus II.

Hoofdstuk 1. Over slachtoffers en prooien

In het Haspengouwse dorp waar we enkele jaren woonden, kwam met de regelmaat van de klok een mollenvanger. Je wist nooit op welk uur van de dag of de nacht hij in velden en weiden aan het werk was, maar 's morgens hing het bewijs van zijn werk aan de prikkeldraad bij de overburen: het ene mollenkadaver na het andere, netjes uitgespreid. De prooi van de mollenvanger.

Telkens opnieuw struikel ik over de woorden die je niet alleen bij Elisabeth, maar ook bij Teresa van Jezus en Thérèse van Lisieux vaak leest: 'Ik wil slachtoffer zijn van Jezus, een prooi zijn voor Hem! Zijn gevangene!'

Als kind van de jaren '60 en vrouw van 2013 denk ik: 'Wat hebben deze woorden in godsnaam met liefde te maken? Met dé Liefde nog wel?'

Een God met geeuwhonger...?

Ik wil binnendringen in het woordgebruik van onze heiligen en vooral van de op dit ogenblik nog zalige Elisabeth - en bid meteen dat u, lieve lezer, zich niet laat afschrikken door wat u hier in eerste instantie te lezen krijgt! We moeten ons immers door de taaie woordenschat heen bijten om de rijkdom van haar spiritualiteit te ontdekken.

In Elisabeths mooie gebed *O, Drie-eenheid die ik aanbid* (zie pag...) vind je de woorden 'Ik lever mij aan U uit als een prooi.'⁸ 'Prooi willen zijn van de goddelijke adelaar die zich op je neerstort om je mee te voeren naar het eeuwig licht waar Hij verblijft', zo citeert Elisabeth Johannes van het Kruis. Ook Ruusbroec wiens geschriften een grote invloed op haar hebben, gebruikt dezelfde woorden: prooi worden, een slachtoffer van de liefde: *Caritatis victima*. Die woorden komen uit de vesperdienst van de vooravond van het feest van Teresa van Jezus. Ze worden nog moeilijker te verteren als Elisabeth de idee uitwerkt in haar retraitsnotitie 10, *Wie mijn vlees eet/CF nr.18.:*

Het eigene van de liefde is dat ze altijd geeft en altijd ontvangt. De liefde van Christus is royaal. Alles wat Hij heeft, alles wat Hij is, geeft Hij; alles wat wij hebben, alles wat wij zijn, neemt Hij in zich op. Hij vraagt méér aan ons dan we in staat zijn te geven. *Hij heeft zo een geeuwhonger dat Hij ons helemaal wil verslinden. Hij dringt door tot in ons beendermerg*, en hoe meer we Hem met liefde toelaten dit te doen, hoe meer we er de volheid van zullen smaken. Hij weet dat we arm zijn, maar dat hindert Hem niet, Hij zal ons niet sparen. Hij begint met zichzelf tot Brood voor ons te maken door in zijn liefde al onze onvolmaaktheden, fouten en zonden te verbranden. En als Hij ziet dat wij gelouterd zijn, komt Hij tot ons met open mond *als een gier, die alles verslinden wil*. Hij wil ons leven helemaal verteren om het om te vormen in het zijne...

Een prooi wordt verscheurd, aan stukken gereten, achtergelaten voor de gieren. Geen wonder dat Koen De Meester de Franse zin uit het gebed vertaalt met 'ik schenk me aan U weg als uw algeheel bezit', een poging om de voor ons onverteerbare uitdrukking 'ik lever me aan U uit als een prooi' te vermijden. Maar het staat er nu eenmaal, *je me livre à Vous comme une proie* - en niet alleen in het gebed.

---

⁸ In mijn vertaling: 'Ik geef me aan Jou over als een prooi.'

Een slachtoffer wordt de keel doorgesneden opdat het zou doodbloeden.

Een gevangene verliest zijn fundamenteel recht op vrijheid, op menselijke waardigheid.

Nee, dank je.

Nee, dank U, God. Ik geloof niet dat U dit van mij verwacht.

Deze woorden roepen vreemde associaties bij me op die allerm minst met liefde te maken hebben. Zoals die met de kadavers van de mollenvanger. Of de koppen van het zeegedrocht Leviatan. Ja, die heeft God vermorzeld en hen als prooi gegeven aan de dieren der woestijn, zegt psalm 74,14. Een akelig beeld. Maar ik ben geen zeegedrocht.

Wie wil er een dergelijke prooi zijn?

Wie wil gevangene zijn, al is het van Jezus?

Wie wil holocaust zijn met de beladen betekenis die dat woord in de 20ste eeuw kreeg?

Is dit niet allemaal in tegenstelling met wat Liefde is?

Liefde zet je in vuur en vlam en verteert je in figuurlijke zin, ze scheurt niet in stukken.

Liefde vervult en maakt vrij, ze zet niet gevangen.

Uit liefde is het heerlijk jezelf te geven - niet je te laten afslachten. In ons huidig juridisch verstaan ben je als 'slachtoffer' altijd *de gedupeerde van een misdrijf*. En in mijn ogen begaat God geen misdrijven.

Alsjeblieft, lieve lezer, geef het nog niet op met Elisabeth en de heiligen bij wie zij inspiratie vond. Laten we uitzoeken vanwaar dit woordgebruik komt en wat erachter schuilgaat. Een ongelooflijke rijkdom! Dat was mijn overtuiging toen ik B 74/L 169 aan kanunnik Angles las: daarin licht Elisabeth een tip van de sluier op. De verborgen betekenis van woorden als *Caritatis victima* wordt vooral in haar brieven aan kanunnik Angles en eerwaarde Chevignard duidelijk. En dát blijkt toch wat anders te zijn dan de prooi van de mollenvanger, van Leviatan of van de verscheurende adelaar die me op het netvlies zijn gebrand.

De synoniemen die ze gebruikt voor prooi of slachtoffer zijn dan ook legio en zullen de realiteit van Elisabeths spiritualiteit openbaren, namelijk dat God zich laat overwinnen door de liefde voor zijn mensen en dat Elisabeth zich op haar beurt wil laten overwinnen. Elisabeth als 'slachtoffer' is geen passief of hulpeloos wezentje. Ze is een hartstochtelijk liefhebbende vrouw! Ik moest spontaan denken aan de woorden van Julius Caesar: *Veni, vidi, vinci* - ik kwam, ik zag, ik overwon.⁹ God komt een mens tegemoet (*veni*), Hij ziet de mens (*vidi*): 'Als God een mens ziet, heeft Hij hem lief,' zegt Johannes van het Kruis. En Hij overspoelt, overweldigt en overwint zijn menskind met liefde (*vinci*) - nadat Hij eerst zélf door de liefde voor de mens is overwonnen.

Zo stuitend maar fundamenteel zijn deze woorden dat ik ze helemaal wou doorgronden. Waar wil Elisabeth ons toe brengen? Wat voor soort slachtoffer wil ze van ons maken? Het uitgangspunt daartoe verbaasde me toch wel: *de moederliefde*.

---

⁹ *Victima* is niet afgeleid van het Latijnse *vincere*, overwinnen, maar van het zelfstandig naamwoord *victima* dat doorgaans wordt vertaald als een slachtoffer in religieuze context (dieren- of mensenoffer). In het Eerste Verbond is het het offerlam (*korban*) waarvan de keel door de hogepriester wordt doorgesneden, de zondebok ook of het dier dat als offer werd geslacht als eerbetoon voor God. In alle talen heeft *victima* of *victim* de ondertoon van passiviteit en hulpeloosheid. Het woord blijkt ook verwant met het Duitse *weihen*, wijden, afzonderen ter ere van God. Jezus wordt de *expiatory victim* genoemd, Hij die door zijn slachtofferschap de zonden van de mensen opheft. Corneille, een tragediedichter, gebruikte in 1642 voor het eerst voor Christus de benaming *victime volontair*, vrijwillig slachtoffer.

Hoofdstuk 2. 'Heel mijn binnenste wordt week in Mij!'

Elisabeth kent een betrekkelijk onbezorgde en gelukkige jeugd: het leven lacht haar toe. Vrienden, muziek, de vele reizen in de schitterende, zo vol afwisseling natuur van Frankrijk: zingend en dansend trekt ze door de velden, met ontzag beklimt ze de bergen, ontroerd wandelt ze langs de vloedlijn en laat zich overrompelen door het machtige gedruis van de oceaan. Ze geniet. Ze is talentrijk. Maar altijd legt ze de band met de Gever van al dat goede. De vraag naar Gods gulle goedheid is wellicht nooit in haar opgekomen. Naast de ontevredenheid over haar karakter kent ze enkele vormen van echt lijden in haar jeugdijaren: het vroege overlijden van haar opa en vader en het uitstel van haar intrede in de Karmel - zeven jaar lang wachten... met periodes van pijnlijke en verwarrende dorheid.¹⁰ 'Dan is het makkelijk', zou je kunnen zeggen. Inderdaad: Elisabeth heeft veel gekregen, meer dan de meesten onder ons. Ze nodigt ons uit de zegeningen in ons leven te zien en ze te doorgronden: er het gelaat van God die alles geeft in te herkennen. Bij uitstek is ze een blij christen: diep van binnen voelt ze al de aansporing die ze later in de Filippenzenbrief zal lezen: 'Wees altijd blij in de Heer!': 'Laat de Heer je vreugde blijven; ik zeg je nogmaals: wees altijd verheugd. Laat iedereen je kennen als vriendelijke mensen. De Heer is nabij!' (Fil 4,4-5). Sylvester Lamberigts schrijft in zijn commentaar op de Filippenzenbrief: 'Christenen zouden vanzelf blij mensen moeten zijn die veel, héél veel kunnen verdragen en het ergste kunnen relativeren, mensen met humor die graag lachen en anderen doen lachen. Ze maken geen drama's van prullen omdat ze zich onderweg weten naar grote dingen, naar een leven met de Heer zelf.'¹¹ Elisabeth zal ons nog vaak confronteren met de vraag naar onze blijheid, onze vreugde... Vanwaar komt die vreugde? Vanuit het geloof dat God ons bemint!

De eerste stap om haar slachtofferspiritualiteit te begrijpen is dan ook: God heeft ons het eerst liefgehad - zoals een moeder haar kind liefheeft. Het is een Bijbels besef dat dieper tot haar doordringt naarmate ze ouder wordt. Ze leeft naar Psalm 22,10-11: 'U bent het die mij hebt geleid vanaf de moederschoot, mij veilig hebt gelegd aan moeders borst. Bij mijn geboorte werd ik U gegeven, vanaf de moederschoot bent U mijn God.'

*God is in alles de eerste. God is de eerste die wordt overwonnen door de liefde, zijn moederliefde komt vóór onze kinderliefde. Hij heeft zijn kind al lief van in de schoot: de moederschoot en zijn Schoot. In de omstreden terminologie: Hij is de eerste prooi, het eerste slachtoffer, de eerste gevangene... Hij wil geluk en blijdschap voor zijn mensen, Hij kan geen schaduw op het gezicht van een van zijn kinderen verdragen, net zoals Elisabeth het niet kan bij haar moeder (B 109/L 236). In haar retraite 17 (*Kinderen van God/CF*, nr. 31) begrijpt ze dat het de Geest is die ons beweegt om ons te doen beseffen dat wij vrije kinderen van God zijn. Ze jubelt met Paulus: 'Allen die zich laten leiden door de Geest van God, zijn kinderen van God.' En nog: 'De geest die jullie ontvangen hebben, is er niet een van slaafsheid die je opnieuw vrees zou aanjagen. Jullie hebben een geest van kindschap ontvangen, die ons doet uitroepen: Abba, Vader!'* (Rm 8,14-17).¹²

Verder (in CF nr. 34) citeert en becommentarieert ze de profeet Jesaja:

---

¹⁰ DR 41-42.44-45, 7de dag.

¹¹ Cf. Sylvester Lamberigts, *Wees altijd blij. De brief van Paulus aan de Filippenzen*, Halewijn, Antwerpen, 2011, pag. 6.

¹² Ook 1Joh 3,1-3 is een tekst die veel voor haar betekent: '*Bedenk toch hoe groot de liefde is die de Vader ons heeft geschonken! Wij worden kinderen van God genoemd, en dat zijn we ook. Dat de wereld ons niet kent, komt doordat de wereld Hem niet kent. Geliefde broeders en zusters, wij zijn nu al kinderen van God. Wat we zullen zijn is nog niet geopenbaard, maar we weten dat we aan Hem gelijk zullen zijn wanneer Hij zal verschijnen, want dan zien we Hem zoals Hij is!*'

Wij zullen dochters van God zijn; wij zullen door ervaring de waarheid kennen van deze woorden van Jesaja: 'Jullie zullen aan de borst worden gedragen en men zal je koesteren op de knieën' (Js 66,12). Eigenlijk 'lijkt alles wat God doet de ziel overstelpen met liefkozingen en tekens van affectie, zoals een moeder die haar kind grootbrengt en het voedt met haar melk.' O, laten wij een en al aandacht zijn voor de geheimzinnige stem van onze Vader: 'Mijn dochter, zegt Hij, geef Mij je hart' (Spr 23,26).¹³

Het blijft elke moeder en vader in het geheugen gebrand: die eerste blikken van je kind als het belangeloos en vol liefde en verwondering naar je opkijkt terwijl het niet eens kan zien. Het stralende, verwachtingsvolle gezichtje, de oogjes bedelend om liefde, de handjes uitgestoken: 'Neem mij in je armen!' En dat als grootouder opnieuw mogen meemaken: je smelt er gewoon van! Je raakt volledig geboeid door je (klein)kind - als een gevangene? Nee, want je blijft je eigen zelf en je zou je kind er geen dienst mee bewijzen als je jezelf tot slaaf van hem of haar maakte - net zoals we als kinderen van God ook niet leven in een geest van slaafsheid die ons onvrij maakt. Het gaat om een andere vorm van geboeid zijn. Sommige vertalingen van *O Drie-eenheid die ik aanbid* kunnen ons hier op een dwaalspoor brengen: 'Door alle nachten, alle leegten, alle onmacht heen mijn blik voortdurend op U, blijvend in uw grote Licht. O Zon die ik bemin, boei me zozeer dat ik nooit meer weg kan uit uw lichtkrans.' Een zin die in het Nederlands aanleiding kan geven tot het denken aan de boeien van een gevangenschap waar je niet meer uit weg raakt. De Franse woorden die hier echter worden gebruikt voor 'mijn blik op U' en 'boei me' zijn van fundamenteel belang: *je veux Vous fixer* en *fascinez-moi* - het blijven toekijken, onafgebroken, helemaal in de ban van de ander. Het is de blik van iemand die zijn geliefde overal volgt, geboeid door zijn of haar gelaatstrekken en lichaamstaal, gefascineerd door diens uitstraling. Maar... vóór een kind de moeder heeft gezien, heeft zij het al eerst gezien. Voor wij God zien, heeft Hij ons al gezien.¹⁴

Hartstochtelijke liefde is een gevolg van dit fixeren, dit nauwlettend toekijken. Zo aandachtig zien dat je nog nauwelijks met je oogleden durft te knippen om je geliefde toch maar geen moment uit het oog te verliezen en te kunnen reageren op elk verlangen dat zich aftekent op zijn gelaat. God fixeert ons en raakt door ons gefascineerd. En Hij brengt offers, zoals een moeder en een vader offers brengen voor hun kinderen en hun leven afstemmen op dat van hun kroost. Echte liefde veronderstelt dat je wakker ligt van wie je liefhebt. Ai, daar heb je dat woord: 'offers' - maar we kunnen er niet buiten, het is de concrete realiteit van ons leven als wij willen liefhebben: de liefde vraagt iets van ons, er is geen liefde zonder lijden. God ligt wakker van ons, 'Hij slaapt niet of Hij sluimert niet, de wachter van Israël' (cf. Ps 121). Ouders verdragen het urenlange schreien zonder duidelijke reden van hun baby - hoe vaak kloppen wij niet aan Gods deur met steeds dezelfde bede uit ons schreiend hart? Ouders maken zich zorgen als hun kind ziek is... - hoe moet God lijden onder zijn zieke mensheid... Die lijdende maar ook door kwaad behepte mensheid? Het zijn offers die je brengt uit liefde omwille van dat kostbare geschenk dat een kind, een mens, is. Want groot en onverdiend is deze gave: je mag de moeder of vader zijn die het kind ontvangt dat met alles naar je toekomt, met de traantjes om een ruzie, die schaafwonde op een knie en op een zieltje, het heimwee, de angst voor het donker, de frustratie als iets niet lukt: je weet hoe afhankelijk en aanhankelijk het kind is dat je baarde. En daar word je helemaal week van: je wordt overwonnen. We hoeven omdat Hij God is zijn moederschap niet rationeler te beschouwen dan dat van aardse

---

¹³ Ze laat zich hier inspireren door het *Hooglied* van Johannes van het Kruis.

¹⁴ Zie ook het mooie meditatieve boek van Lieven Vanderbrugghen, "*Mijn blik vast op U. De icoon van de gelukzalige Elisabeth van de Drie-eenheid*", Carmelitana, Gent, 2000. Wat dit boek origineel maakt is de Bijbelse instap.

moeders, want dit gebeurt ook met God: als Hij zijn kleine mensenkind in de ogen kijkt, raakt Hij gefixeerd, gefascineerd en wordt Hij overwonnen door de meest tedere hartstocht. Elisabeth kende misschien de uitspraak van Ruusbroec: 'Gods liefdegave en de onze zijn evenzeer vrij als spontaan, maar de zijne komt altijd eerst; daarom zijn wij niet in staat tot iets goeds zonder de vrijwillige hulp van God, zoals Hij ons niet kan heiligen zonder onze instemming.' God wil omarmen, troosten, bemoedigen, zingen en dansen, een pleister plakken en een kus geven tegen de pijn. Geloof het maar van een moeder van zes kinderen: het gelukkigst ben je als je kind je níét spaart, als het je deelgenoot maakt van zijn vreugde én pijn - al lig je dan uren wakker. Je wilt er gewoon zijn voor hem of haar. 'Ik zal er zijn voor jou' - zo luidt de godsnaam. In Hosea zegt God het zelf, en wel nadat zijn mensen Hem voor de zoveelste keer ontrouw zijn geweest: 'Heel mijn binnenste wordt week in Mij' (Hos 11,8), of in de NBV (Nieuwe Bijbelvertaling):

*Ach Efraïm, hoe zou ik je ooit kunnen prijsgeven?
Hoe zou ik je kunnen uitleveren, Israël?
Mijn hart wordt verscheurd,
door barmhartigheid word ik bewogen.*

Nee, God kan geen schaduw op ons gezicht verdragen! 'Hij begrijpt mij. Zijn hart is zo teder' (B 32). Elisabeth herhaalt de woorden van Caterina van Siëna: 'Ik word gezocht. Ik word bemind. Kijk, dat is echt! Al het overige is niets!' (B 92/L 199).

Klein worden om te kunnen baren en om geboren te worden...

Gezocht, gewild, bemind worden: het fundament om als kind uit te groeien tot een affectief evenwichtige en gelukkige volwassene. Die toekomst ligt voor ieder van ons open, ook al was onze kindertijd niet van de gelukkigste, omdat God ons in het leven wil en ons bemint. Er is geen twijfel aan dat Gods liefde eerst was en is, dat Hij in al zijn nederigheid zich ook eerst laat overwinnen, overweldigen, fascineren, doordringen door en van ons - zo klein durfde Hij te worden en is Hij nog. 'Elisabeth, als jij bij Mij wilt zijn, wil Ik bij jou zijn,' herhaalt Elisabeth Jezus' woorden tot haar patrones (B 89/L 194).

Om een kind met liefde te willen of te kunnen ontvangen móét je klein worden: het kind in je schoot neemt alle ruimte in en voedt zich aan je. Het beneemt je helemaal voor je het kunt baren. Zo ver is God gegaan in de nederigheid. Alleen wie werkelijk groot is kan zich zo klein maken en wegcijferen. Hij heeft zich eerst overgeleverd aan ons (Gal 2,20), Hij heeft zichzelf aan ons gewonnen gegeven, zich prijsgegeven en zich tot ruimte gemaakt waar wij ons als aan een navelstreng kunnen voeden áán Hem opdat wij zouden kunnen groeien ín Hem - en geboren worden úít Hem. Tot we uiteindelijk komen tot een nieuwe en laatste geboorte. Want, zo schrijft Elisabeth aan mevrouw Angles:

Hij is rijk aan barmhartigheid, onze God, 'door zijn overgrote liefde' (Ef 2,4). Wees dus niet bang voor het uur waar we allemaal door moeten. De dood, lieve mevrouw, is de slaap van het kindje dat insluimert aan het hart van zijn moeder. (B 101/L 224, iets voor 8 maart 1905)

De cirkel is rond.

En dan is er die dubbele nederigheid in God: Hij heeft zich zo klein gemaakt dat Hij kind geworden is, kwetsbaar als ieder mens, beproefd, onderworpen aan alle pijn die wij moeten doorstaan, tot aan de dood toe... Een broze baby die zich heeft durven toe te vertrouwen aan de armen van mensen, met alle risico's vandien. Opdat ook Hij in de armen zou worden genomen, mensen zou nodig hebben om op te groeien, zich afhankelijk maakte, niet alleen van hen die van Hem hielden, maar ook van hen

die zijn dood wilden... 'Hij heeft zichzelf ontledigd', staat in de mooie hymne die Paulus citeert, een tekst waar Elisabeth nog vaak op zal terugkomen. Maar wat betekent dat? Thomas Merton schrijft: 'Als vuur en licht uit de hemel afdalen in ons hart (...), het Licht waarin Christus op de berg Tabor werd getransfigureerd, (...) dan zal de leegheid van de mens hem niet meer omringen en van buitenaf overvallen. Integendeel, zijn eigen leegheid, die God op zich genomen heeft toen Hij "zich ontledigde", wordt een eindeloze volheid waarin geen plaats meer is voor duisternis en leegte...'¹⁵ Zo lief heeft God de wereld gehad!

---

¹⁵ Thomas Merton, *Wegen naar het paradijs. Een dagboek van wijsheid en geloof*, Lannoo, Tielt/Ten Have, 2001, 6 augustus.